

Din activitatea societății „Mormintele Eroilor,, - Gorj^x

de GHEORGHE NICHIFOR

Istoria poporului român este plină de strălucite dovezi ale hotărârii sale neștrămutate de a lupta necontenit, împotriva asupririi și a coterpirilor străine, pentru libertate națională și dreptate socială, pentru o viață liberă și demnă, într-un stat unitar și independent. Un asemenea moment este războiul României, declarat în anul 1916, pentru eliberarea teritoriilor românești, care se găseau de secole sub stăpânirea străină. Realizare epocală, făurirea statului național unitar român s-a făcut cu numeroase jertfe umane și mari pierderi materiale.¹

În septembrie 1919, când țara era în plin proces de refacere, ia ființă la București Societatea „Mormintele Eroilor”. Sub acest nume, stabilit prin decretul — lege nr. 4106 din 1919, și-a desfășurat activitatea până în 1927 când cu ocazia promulgării legii asupra mormintelor de război a devenit Societatea „Cultul Eroilor”.² Având în frunte personalități de seamă ale vieții politice și culturale românești ca : mitropolitul Miron Cristea, președinte, Elena Dragalina, secretară, dr. N. Lupu, I. Borcea, generalul Rășcanu, I. Mihalache, dr. M. Popovici, prof. univ. Simion Mândrescu și alții, societatea face o vibrantă chemare pentru constituirea de filiale județene.³ „Acum când patria noastră Mare — se arată în ape! — liberă și mândră cum au visat-o strămo-

șii noștri, s-a desăvârșit în marginile idealului național, se cade să ne gândim cu pietate la toți acei care și-au dat viața pentru gloria ei. Sunt fără număr vitejii și martirii căzuți în văile munților, în largul câmpurilor de luptă și în lagărele de robie ale străinătății, departe de căminele lor... Cultul lor, al morților glorioși, e o datorie de seamă a celor ce supraviețuiesc din generația de sacrificiu a României Mari⁴.

Scopul societății îl constituia identificarea și ocrotirea mormintelor ostașilor, a edificiilor și construcțiilor ce amintesc de faptele eroice ale românilor din toate timpurile; executarea de monumente, plăci comemorative și alte lucrări artistice în localități din țară și străinătate, menite a eterniza memoria celor căzuți, construirea la București a unui edificiu comemorativ al războiului de întregire națională; întocmirea în fiecare comună a unei „cărți de aur” cu numele eroilor; propagarea respectului față de eroul român prin diferite publicații, tablouri, insigne, conferințe etc.⁵. Sediul a fost stabilit la București, în Palatul Cercului Militar din strada Intrarea Sărilor⁶.

Ca toate județele țării, Gorjul, greu încercat în ani 1916—1918, și-a dat contribuția sa de sânge la realizarea celui mai scump vis al românilor, unirea tuturor într-un singur stat. Luptele de pe teritoriul său, unde s-au distins regimentele 18 și 58 Gorj, au probat încă odată eroismul și spiritul de sacrificiu al urmașilor lui Tudor Vladimirescu⁷. Emoționante și încărcate de semnificații sunt cuvintele unui cunoscut fiu al acestor meleaguri, participant la trecerea românilor peste granița artificială, sublocotenentul Ion D. Isac⁸. „Suntem pe munții Ardealului — scria el — leagănul poporului român în formare... Locurile acestea udate odată în timpul năvălirilor barbare, de lacrimile poporului român, copil în fașe, udate a doua oară de lacrimile românilor robiți de un dușman aspru și fanatic, veacuri în rând, vor fi udate acum, pentru a treia oară, de sângele și lacrimile celor ursiți să îndeplinească plaiurile frumoase, graiului dulce și credinței curate, pentru care au pierit ei: îndeplinirea idealului național pentru dezrobirea românilor subjugati...”⁹.

Populația civilă care s-a purtat cu demnitate, a avut de suportat imense pierderi umane și materiale, jafuri, violuri, umilințe în majoritatea localităților din județ¹⁰, ceea ce a

generat, în replică, o puternică mișcare de rezistență¹¹. Impresionează reacția vehementă a intelectualilor, care, cum este cazul profesorului Șt. Bobancu, fostul director al Gimnaziului „Tudor Vladimirescu“ din Târgu-Jiu, cunoscut luptător pentru eliberarea românilor, încă de pe vremea cand era redactor la „Gazeta Transilvaniei“, a suferit pentru ideile și poziția sa condamnări succesive, ajungând până la închisorile din Ungaria¹². O situație asemănătoare întâlnim și la medicul Dumitru D. Culcer, care alături de alte figuri ale vremii a fost internat la mănăstirea Tismana, unde a îndurat regimul dur de detenție și anchete ale ocupanților¹³. Dr. N. Hasnaș a desfășurat și el o activitate intensă, pe front în slujba idealului național¹⁴.

Răspunsul județului Gorj, de a constitui cât mai repede o filială a Societății „Mormintele Eroilor“, a fost prompt, pe măsura jertfelor și eroismului locuitorilor săi. Pe listele care puneau bazele societății, figurau peste 600 de persoane, cu ocupații diverse, majoritatea însă militari. Se remarcă un număr mare de soldați și grade inferioare, care cu sume modeste, după posibilitățile lor, au cotizat la această nobilă acțiune¹⁵. Cu trecerea anilor, odată cu atingerea obiectivelor propuse, numărul membrilor activi a scăzut, astfel că în 1926 cotizau 104 persoane, în 1927 — 94, 1928 — 111, 1929 — 106, 1930 și 1931 — 111,¹⁶ existând însă foarte mulți particulari sau instituții care fără a fi înscrși au contribuit la mărirea fondurilor sau la acțiunile societății.

Conform statutului, în funcția de președinte s-a aflat de regulă prefectul județului, fiind ajutat de alte oficialități locale.¹⁷ De exemplu, la 31 ianuarie 1926, comitetul de conducere era format din prefectul Emil Haiduceșcu, col. Stănescu, comandantul garnizoanei, col. Constantinescu, comandantul cercului de recrutare, C. Bălănescu, primarul orașului Târgu-Jiu, prof. Prejbeanu și alții.¹⁸ Evidențiem prezența constantă și volumul de muncă impresionant depus de casiera societății Maria Eliad, pe parcursul întregii activități a acesteia.¹⁹

Una din primele acțiuni întreprinse, a fost inventarierea tuturor mormintelor din județ, în vederea alocării de fonduri pentru amenajarea lor. Activitatea în această direcție începuse deja din inițiativa guvernului I.I.C. Brătianu, care prin Decretul-lege nr. 715, publicat în „Monitorul Oficial“

din 17 februarie 1919, aducea la cunoștință populației că se expropria în favoarea Ministerului de Război, toate terenurile unde sunt îngropați ostașii căzuți în războiul pentru întregirea neamului²⁰.

Documentele mărturisesc despre numărul mare al celor uciși pe teritoriul Gorjului în localitățile : Bârzei, Colțești, Hurezani, Scrada, Târgu-Cărbunești, Crețești, Săcolu, Cârbești, Rovinari, Albeni, Călnic, Stroiești, Peștișani, Mușeștești, Vlădueni, Urdari, Rășina, Urechești, Peșteana-de-Sus, etc.²¹. Numai din localitatea Bălta au participat la război 367 de locuitori din care au căzut 116.²²

Se constată prezența unor morminte executate în grabă între două lupte, unde se aflau trupurile ostașilor români și dușmani laolaltă. De exemplu, la Pojogeni, în punctul numit Păducci, exista un mormânt comun cu trei soldați germani și un român, iar la Novaci, cinci unguri și un român la un loc.²³ Un proces verbal din 12 martie 1919 al comisiei de inventariere, constată că în timpul războiului au fost aduși în cimitirul ortodox, 14 ofițeri, un sergent și un caporal, români, iar în cimitirul de onoare 680 soldați români, 320 germani și 65 austro-ungari.²⁴ Între cei înmormântați în cimitirul orașului se aflau și ofițeri gorjeni căzuți în primele lupte din 1916 de pe Defileul Jiului, cum ar fi sublocotenentul Tiberiu Popescu.²⁵ Despre moartea acestuia, fost director al Gimnaziului „Tudor Vladimirescu” și secretar mulți ani al Ligii culturale — Gorj, marele istoric N. Iorga relatează : „Tânăr, frumos, inteligent, iubit de toți, profesorul gorjean a mers la luptă cu antică simplitate...

I s-a propus tatălui său, un bătrân preot, ca partidul liberal din Gorj să-l treacă pe Tiberiu într-un loc fără pericol, iar el, părintele a răspuns așa : „El va merge la datoria oricui ar fi să se întâmple cu dânsul²⁶”. Toate acestea probează încă odată amploarea luptelor din zona Jiului, precum și spiritul de sacrificiu al ostașului român în momentele grele ale neamului său.

Activitatea de întreținere a mormintelor s-au bucurat de sprijinul total al populației, dovadă creșterea de la an la an a sumelor de bani ce le deținea societatea în banca din Târgu-Jiu : 2 ianuarie 1923 — 16 340 lei, 11 iulie 1923 — 30 600 lei, 3 ianuarie 1924 — 32 550 lei, 1925 — 18 053 lei, 1926 — 53 479 lei, 1927 — 39 152 lei și 1928 — 44 985 lei²⁷.

Un alt document semnaleză că în martie 1927 un număr de 146 bănci populare din județ au depus suma de 38 172 lei, cu scopul de a se reînnuma osemintele celor căzuți pe aceste meleaguri. Fondurile erau periodic completate cu bani proveniți din serbări, conferințe, vânzarea de broșuri, ilustrate, obiecte de artizanat, filme etc.²⁸.

Cu ocazia aniversării a 10 ani de la înființarea societății a fost pus în vânzare un almanah retrospectiv. Comitetul Central, solicitând Primăriei Târgu-Jiu, să rețină cât mai multe exemplare²⁹. Necesitățile filialei sunt însă mai mari, dovadă faptului că se aprobă de către conducerea centrală, eliberarea sumei de 20 000 lei pentru repararea cimitirului de onoare³⁰.

Este cert că în prima parte a activității sale societatea realizase destul de mult în ceea ce privește activitatea de întreținere a mormintelor. Într-o înștiințare către șefii de post, se atrăgea atenția populației asupra obligativității de a se păstra cum se cuvine, ceea ce societatea înfăptuise deja „aceasta constituind o operă de recunoștință pentru cei ce cu jertfa vieții lor au înfăptuit România Mare³¹”.

O latură importantă a activității societății a constituit-o inițierea sau sprijinirea acțiunilor de ridicare a unor cruci și monumente în memoria celor căzuți în război, precum și reînnumarea eroilor gorjeni în pământul natal. Chiar în anul înființării se confecționează la școala de meserii din Novaci un mare număr de cruci³², urmând ca în 1922 să se facă donații pentru ridicarea unui monument eroilor M. Gîrboveanu din comuna Bălești³³. La 3 mai 1923, Comitetul Societății „Mormintele Eroilor” — Gorj, aproba suma de 3 000 lei pentru ridicarea monumentului eroilor din comuna Pojogeni³⁴ acțiune la care contribuie cu diferite sume de bani și banca „Gruiful” din localitate³⁵. În 1919 se constituia un comitet pentru ridicarea de cruci pe mormintele eroilor: Paul Panțu, cel dintâi ofițer căzut la trecerea vechiului hotar spre Petroșani, lt. G. Bălăceanu, căzut la Merișor și lt. I. Bardon, ucis la Vaideei³⁶.

Fonduri importante au fost alocate pentru aducerea de pe teritoriul Moldovei și reînnumarea în cimitirul de onoare din Târgu-Jiu, a unor militari originari din Gorj, care și-au dat viața departe de pământul natal. Reținem câteva nume: maiorul medic Spiridon Pattely, cercetașul de 13 ani, Traian

Constantinescu, căpitanii Crivăț Ion, Ștefănescu și Sterescu, locotenentul Eliseu Nicolaescu și alții³⁷.

La 21 august 1917, a căzut în luptă pe frontul din Moldova, Ecaterina Teodoroiu, „eroina de la Jiu“. Exprimând voința românilor de a apăra pământul țării, ea a participat la război încă din primele luni, mai întâi ca soră medicală într-un spital de campanie și apoi cu arma în mână. În fruntea plutonului pe care-l conduce, a fost străpunsă de o rafală de mitralieră în luptele de la Muncelu, fiind înmormântată pe Dealul Secului³⁸.

Reînhumarea în centrul orașului Târgu-Jiu și construirea unui monument care să-i cinstească memoria a devenit o problemă națională. La 10 mai 1919, s-a constituit la Craiova un comitet de inițiativă pentru strângerea fondurilor necesare. Apelul semnat de președinta comitetului Atenia Călugăreanu se încheia cu următoarea chemare: „Pentru aceasta Junne d'Arc a României, solicit ca la dumneavoastră ca buni români și administratori ai faptelor vitejești, de care eroina noastră națională a dat dovadă, ca atât dumneavoastră, cât și toți cunoscuții dumneavoastră, care simțiți cu adevărate românește și iubesc pe români, să subscrie cât mai mult pe această listă³⁹. În februarie 1921, era pus în circulație pentru strângerea de ofnduri un calendar de perete la prețul de 20 lei exemplarul⁴⁰ și se avansează ideea ridicării unui monument al eroinei la București⁴¹. Informat de această laudabilă inițiativă generalul francez Berthelot, bun cunosător al luptelor de pe frontul românesc și prieten devotat al poporului nostru considera „înălțătoare ideea de a comemora printr-un monument înaltele fapte ale Ecaterinei Teodoroiu“⁴².

Documentele de cercetare scot în evidență eforturile depuse de orașul Târgu-Jiu, de județul Gorj, de Societatea „Mormintele Eroilor“, pentru accelerarea lucrărilor la locul de veci al Ecaterinei Teodoroiu. Reînhumarea urma să aibă loc odată cu sărbătorirea împlinirii unui secol de la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, pornită de pe aceste meleaguri⁴³. Conducătorul lucrărilor pregătitoare pentru omagierea acestui dublu eveniment, a fost arhitectul Păunescu care printr-o activitate rodnică s-a achitat în chip remarcabil de sarcinile primite. Într-un timp scurt au fost șlefuite și aurite

inscripțiile de pe placa de marmură a statuii lui Tudor, ridicată în 1898 de sculptorul gorjean C. Bălăcescu⁴⁴, s-a amenajat o tribună, a fost pavoazat orașul și s-au finalizat lucrările mormântului⁴⁵. Sosirea rămășițelor Ecaterinei Teodorescu, la 9 iunie 1921, s-a constituit într-o adevărată lecție de patriotism, la festivități fiind prezent printre alții și marele poet Octavian Goga⁴⁶. Anual se va încetățeni practica, să se omăgieze memoria eroinei prin adunări în centrul orașului⁴⁷.

De la acțiunile Societății „Mormintele Eroilor” — Gorj au luat cunoștință și cei care se aflaseră ca ocupanți ai județului între anii 1916—1918. La 30 ianuarie 1929, Herbert Konegen, fost membru al Secției de administrație al etapei 264 și maiorul Sauer, comandantul acesteia, solicită informații despre starea cimitirului. Primăria răspundea la 20 februarie, că acesta „se găsește într-o stare foarte bună”, fiind îngrijit de către Societatea „Mormintele Eroilor”, anume creată prin lege în acest scop⁴⁸. La 17 martie 1929, o nouă scrisoare sosea de la Berlin, prin care se adresau mulțumiri, pentru cele relatate⁴⁹.

Constatăm, dat fiind și natura societății, o permanentă colaborare a acesteia cu oficialitățile locale, în special cu Prefectura județului și cu Primăria Târgu-Jiu.

Dealtfel cele două organe s-au dovedit receptive la solicitările și ale altor societăți și comitete ce desfășurau activități asemănătoare, care activau în acei ani în țara noastră, cum ar fi: Societatea văduvelor de război⁵⁰, Liga națională a femeilor române din Gorj⁵¹, Societatea invalizilor de război⁵², Societatea ocrotirea orfanilor de război⁵³, Societatea Mărăști⁵⁴, Societatea sportivă „Tiberiu Popescu”⁵⁵, Comitetul de inițiativă pentru construirea mănăstirii „Întregirea neamului” de la Bucium-Făgăraș⁵⁶ etc.

Prezență notabilă în viața județului Gorj, Societatea „Mormintele Eroilor” a contribuit prin activitatea ei specifică la cunoașterea celor care au scris cu sângele lor istoria fărurii Marii Uniri. Atrăgând un mare număr de cetățeni, fie prin participare directă, ca membri, fie ca simpli sprijinitori, de cele mai diverse ocupații și vârste, a reușit, să inițieze o serie de acțiuni, cu rezonanță în rândul maselor populare, cele care în fapt purtaseră pe umeri greul războiului de re-întregire a neamului românesc.

- * O sinteză a prezentului studiu a fost publicată de autor în „Telegraful Român”, Sibiu, oct. 1988.
- 1 C. Kirițescu, **Istoria războiului pentru reîntregirea neamului (1916—1919)**, Editura politică, București, 1989.
  - 2 **Lege asupra regimului mormintelor de război**, Statutul „Societății „Cultul Eroilor”. Institutul de arte grafice „Răsăritul”, București, 1928, p. 9—10; Petre Dan, **Asociații, cluburi, ligi, societăți**, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983, p. 310.
  - 3 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 7/1920—1937, p. 4.
  - 4 *Ibidem*.
  - 5 **Lege asupra regimului mormintelor de război**, Statutul „Societății „Cultul Eroilor”, p. 22—25.
  - 6 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 7/1920—1937, p. 4.
  - 7 Ion D. Isac, **Zile de zbucium și glorie, Pe Valea Jiului**, vol. 1, București, 1933, p. 58—59, 116; Al. Niculescu, **Luptele de la Jiu**, Ed. Militară, București, p. 131—132; I. Cupșa, **Armata română în campaniile din 1916—1917**, Ed. Militară, București, 1967, p. 136—145.
  - 8 Pe larg despre activitatea sa în, Ion D. Isac, **Din zilele unui învățător de la țară**, Editura Eminescu, București, 1986.
  - 9 *Idem*, **Zile de zbucium, Pe Valea Jiului, 1916**, p. 3—14.
  - 10 **Les sacrifices roumains pendant la guerre — Les victimes civiles**, Paris, 1919, p. 50, 178—181, 226—227, 229—310; Jac Constantinescu, **Atrocități germane**, Tg.-Jiu, 1919, p. 31—56; V. Andrițoiu, **Din activitatea tribunalului militar german din Târgu-Jiu în timpul primului război mondial**, în „Litua — studii și cercetări”, Târgu-Jiu, 1982, p. 207—215; Arh. St. Tg.-Jiu, fond Consilierul agricol, dos. 12/1919, f. 216.
  - 11 **Les sacrifices roumains pendant la guerre — Les victimes civiles**, p. 56—62; V. Bobocescu, **Victor Popescu, haiduc partizan**, în „Gazeta Gorjului”, An. XX, nr. 3257, 3263, 3269, 3275, 3287 și 3293 din 17, 24, 31 octombrie, 7, 21 și 28 noiembrie 1987.
  - 12 „Românismul”, Tg.-Jiu, An. IV, nr. 3, din 28 noiembrie 1918; „Astra”, Brașov, An. XXIII, nr. 4 (199) din aprilie 1988; „Gorjanul”, Tg.-Jiu, An. XVIII, nr. 1, din 1—7 ianuarie 1941.
  - 13 Octavian Ungureanu, **Medicul cetățean dr. Dumitru D. Culcer**, în „Gazeta Gorjului”, An. XX, nr. 3288 din 22 noiembrie 1987.
  - 14 Dr. Ioan Voiculescu, **Dr. Nicolae Hasnaș (1875—1966)**, în „Gorjul medical”, Foaie volantă editată de Direcția sanitară a județului Gorj, din 7 aprilie 1938.
  - 15 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 7/1920—1937, p. 5—64.
  - 16 *Ibidem*, dos. 4/1920—1937, f. 6—35.
  - 17 **Lege asupra regimului mormintelor de război din România**, Statutul societății „Cultul Eroilor”, p. 34.
  - 18 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 7/1920—1937, p. 36.
  - 19 *Ibidem*, f. 136, 187.
  - 20 *Ibidem*, dos. 7/1919, f. 20—22.
  - 21 *Ibidem*, f. 285—289; 380—383; 392—393; 429—438.
  - 22 „Gorjanul”, Tg.-Jiu, An. VI, nr. 23—24, din 25—30 iunie 1929.
  - 23 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 1/1919, f. 384, 389.

- 24 **Ibidem**, f. 369.
- 25 „Gorjanul”, Tg.-Jiu, An. VI, nr. 19 din 15—22 mai 1929.
- 26 „Secera”, Tg.-Jiu, An. IV, nr. 3 din 17 octombrie 1920; N. Iorga, **Unul din cei mai vechi ai noștri: Tiberiu Popescu**, în **Oameni care au fost**, vol. II, Editura pentru literatură, București, 1967, p. 307—308.
- 27 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 7/1920—1937, f. 89—129.
- 28 **Ibidem**, f. 2, 83, 132—134, 162 și fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 28/1929 f. 106.
- 92 **Ibidem**, f. 97.
- 30 **Ibidem**, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 7/1920—1927, f. 147.
- 31 **Ibidem**, f. 116—117.
- 32 **Ibidem**, f. 72—73.
- 83 **Ibidem**, f. 75—78.
- 34 **Ibidem**, f. 95.
- 35 Ion D. Isac, **Din zilele unui învățător de la țară**, p. 293.
- 36 „Românismul”, Tg.-Jiu, An. IV, nr. 31 din 14 septembrie 1919, decembrie, 852, E.e-bi 7845
- 37 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 7/1920—1937, p. 83—84, 104.
- 38 Vezi pe larg, Ion Mocioi, **Ecaterina Teodoroiu**, Edit. Scrisul românesc, Craiova, 1981; Ioan Scurtu, **Presărați pe-a lor morminte ale laurilor foi**, Edit. Albatros, București, 1978, p. 132—145.
- 39 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 15/1920, f. 41—42.
- 40 **Ibidem**, fond Liceul „Tudor Vladimirescu”, dos. 153/1920—1921, f. 145.
- 41 **Ibidem**, fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 15/1920, f. 55.
- 42 Haralambie H. Argintaru, **La aniversarea a 90 de ani de la nașterea eroinei Ecaterina Teodoroiu**, în „Mitropolia Olteniei” Craiova, nr. 1/1984, p. 47.
- 43 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 13/1921, f. 25: Cu acest prilej a apărut N. Hasnaș, N. Andreiescu, **În amintirea centenarului mișcării lui Tudor Vladimirescu, Album istoric, artistic și pitoresc al Gorjului**, Tg.-Jiu, 1921.
- 44 Dan Neguleasa, **Un proiect de statuie a lui Tudor Vladimirescu**, în „Arhivele Olteniei”, nr. 1, Serie nouă, 1981, p. 181.
- 45 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Primăria Tg.-Jiu, f. 3—13, 25, 27—29.
- 46 Ion Mocioi, **Op. cit.**, p. 121.
- 47 „Gorjanul”, Tg.-Jiu, An. VI, 19, din 15—22 mai 1929.
- 48 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 23/1929, f. 49—53.
- 49 **Ibidem**, f. 89.
- 50 **Ibidem**, f. 209.
- 51 Gh. Gâtă, **Ghidul Gorjului**, Editat de Liga națională a femeilor române din Gorj, Craiova, f. a.
- 52 Arh. St. Tg.-Jiu, fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 28/1929, f. 6 și fond Liceul „Tudor Vladimirescu”, dos. 153/1921, f. 150.
- 53 **Ibidem**, dos. 1/1919, f. 153, 329—330.
- 54 **Ibidem**, fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 28/1929, f. 304.
- 55 **Ibidem**, fond Liceul „Tudor Vladimirescu”, dos. 179/1922—1923, f. 3—35.
- 56 **Ibidem**, fond Primăria Tg.-Jiu, dos. 28/1929, f. 299.